

Utlåtande Rotel IV (Dnr KS 2020/874)

Screening för psykisk ohälsa

Motion av Karin Lekberg (S)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist anför följande.

Ärendet

Karin Lekberg (S) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen framförs att den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga i Stockholm. Det framgår enligt motionären av en rapport från Socialstyrelsen samt av stockholmsenkäten. Därutöver visar stockholmsenkäten att det finns skillnader i psykisk ohälsa mellan skolor i Stockholm. Motionären konstaterar att utvecklingen måste tas på allvar och att förskolan, tillsammans med BVC och skolans elevhälsa spelar en avgörande roll för att kunna upptäcka och stödja unga som mår dåligt. Mot denna bakgrund föreslås det i motionen att befintliga screeningprogram inom elevhälsan och BVC ska kompletteras med barn och ungas psykiska hälsa.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Hälso- och sjukvårdsnämnden Region Stockholm, Mind, Riksförbundet för social och mental hälsa RSMH och Tilia. Hälso- och sjukvårdsnämnden Region Stock-

holm, Riksförbundet för social och mental hälsa RSMH och Tilia har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret hänvisar till Stockholmsenkäten, som idag ger staden möjlighet att fånga upp unga som mår dåligt, samt till elevhälsans arbete.

Utbildningsnämnden ställer sig inte bakom motionens förslag, med hänvisning till att elevhälsans medicinska del redan arbetar på ett strukturerat sätt med att genomföra regelbundna kontroller för att i ett tidigt stadium fånga barn och unga som mår psykiskt dåligt eller riskerar att drabbas av psykisk ohälsa.

Mind anser att förslaget är välgrundat och att staden bör gå vidare med förslaget.

Mina synpunkter

Jag delar helt och fullt motionärens oro och engagemang för den växande psykiska ohälsan bland barn och unga. Elevhälsan arbetar dock redan idag med systematisk screening av psykisk ohälsa.

Psykisk ohälsa kan påverka hela familjen och som förälder kan man känna sig fullständigt maktlös. Jag ser det som ett av mina viktigaste uppdrag att försöka motverka den trend vi nu ser. Det är elevhälsan som är skolans viktigaste verktyg för att hjälpa barn och unga som lider av psykisk ohälsa.

Därför har den grönbå majoriteten gjort en antal riktade satsningar för att ytterligare förbättra elevhälsan. Bland annat en informationskampanj för att fler ska förstå vilken hjälp man kan få av elevhälsan och hur man kommer i kontakt med den.

Elevhälsan arbetar redan idag strukturerat med att fånga upp barn och unga som lider av eller ligger i riskzonen för att drabbas av psykisk ohälsa. Inom skolhälsovården i Stockholms stad genomförs screening av psykisk ohälsa genom att vårdnadshavare, inför skolläkarbesöken i förskoleklass, årskurs 4 samt i årskurs 8, får fylla i en blankett där frågor om bland annat psykisk hälsa tas upp. Utöver detta har skolsköterskan återkommande hälsosamtal med eleverna och de får inför dessa samtal fylla i hälsoenkäter som ligger till grund för samtalen, dessa enkäter innehåller frågor om psykisk ohälsa.

Det finns också en stor grupp barn och unga som behöver hjälp och stöd av sjukvården. Därför har vi lagt uppdrag om att utöka och utveckla den redan etablerade samverkan med Region Stockholm för att fler ska kunna få rätt hjälp snabbare.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Bifalla motionen
2. Därutöver anföra följande

Frågan om den psykiska ohälsan i skolan har sällan varit mer angelägen för politiken att adressera än just nu. Flera år i rad har vi sett en mycket oroande utveckling där varje ny mätning visar på att den psykiska ohälsan hos elever i Stockholms stad blir allt sämre. Särskilt hos unga tjejer. Pandemin har med all sannolikhet förvärrat den här trenden och vi vet att de elever som drabbats hårdast är de som redan hade det svårt av olika skäl.

Den negativa utvecklingen visar att vi på allvar behöver fundera över de åtgärder och arbetssätt som vi har idag inom skolan och på vilka sätt vi kan stärka elevhälsans arbete. Trots den ökande psykiska ohälsan har den grönbå majoriteten under den här mandatperioden lagt oerhört strama skolbudgetar som resulterat i att elevhälsan i flera fall behövt minska både ute i skolorna och på utbildningsförvaltningen centralt. Det är helt fel väg att gå; istället behöver staden satsa på elevhälsan för att eleverna ska få de stöd som de behöver och har rätt till.

Som vi lyfter i vår motion och som förvaltningen påpekar är det förebyggande arbetet oerhört viktigt för att stävja den psykiska ohälsan. Det kräver en ekonomisk politik som säkerställer god bemanning i elevhälsoteamen som möjliggör för kuratorerna och skolpsykologerna att förebygga problem och inte bara rycka ut när problemen redan har uppstått.

Att fånga upp elevers psykiska ohälsa i ett tidigt skede är mycket viktigt för att kunna sätta in insatser tidigt inom skolverksamheten men också i fall där det behövs involvera första linjens psykiatri i Region Stockholm. Där anser vi att det finns goda skäl att stärka arbetet med screening för psykisk ohälsa i skolan och att befintliga screeningprogram inom elevhälsan och BVC ska kompletteras med barn och ungas psykiska hälsa.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 8 september 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Isabel Smedberg-Palmqvist

Hans Altsjö

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Karin Lekberg (S) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen framförs att den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga i Stockholm. Det framgår enligt motionären av en rapport från Socialstyrelsen samt av stockholmsenkäten. Därutöver visar stockholmsenkäten att det finns skillnader i psykisk ohälsa mellan skolor i Stockholm. Motionären menar att en del av dessa skillnader kan förstås utifrån skolors sociodemografiska sammansättning och arbetsmiljö, även om fler faktorer spelar in.

Mot denna bakgrund föreslås det i motionen att befintliga screeningprogram inom elevhälsan och BVC ska kompletteras med barn och ungas psykiska hälsa.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Hälso- och sjukvårdsnämnden Region Stockholm, Mind, Riksförbundet för social och mental hälsa RSMH och Tilia. Hälso- och sjukvårdsnämnden Region Stockholm, Riksförbundet för social och mental hälsa RSMH och Tilia har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Av stadens budget framgår att det är angeläget att växla upp arbetet med att förbättra den psykiska hälsan då den psykiska ohälsan ökar bland unga. Skolan har en viktig roll i att vända denna utveckling. Skolan ska enligt budget fortsatt satsa på elevhälsan, särskilt på kuratorer och psykologer. Det är viktigt att de elever som behöver stöd och hjälp snabbt får kontakt med personal som har utbildning att möta behovet. Därutöver föreskrivs att utbildningsnämnden i samverkan med Region Stockholm ska säkerställa att barn och unga med psykisk ohälsa får den hjälp och det stöd de behöver från rätt instans.

Stockholmsenkäten undersöker ungdomars levnadsvanor och välbefinnande. Den ger staden möjlighet att utifrån ett nuläge vidta förebyggande insatser som ökar ungdomars välbefinnande inom flera olika områden.

Uppdraget för elevhälsan är att den precis som resten av skolan ska skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleverna. De olika kompetenser som finns i skolan ska arbeta tillsammans för att nå detta gemensamma mål. Enligt Skolverket ska elevhälsans roll i första hand vara förebyggande och hälsofrämjande. Det innebär att elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa.

I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan därför ett särskilt ansvar för att röja undan hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. Det handlar om att exempelvis bedöma och planera hur en elevs problem bäst ska hanteras i undervisningen utifrån vad man vet om bland annat elevens hälsa och sociala situation. Dessutom arbetar elevhälsan med regelbundna kontroller för att i ett tidigt skede fånga barn och unga som mår psykiskt dåligt eller riskerar att drabbas av psykisk ohälsa.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att Motion om screening för psykisk ohälsa av Karin Lekberg (S) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2021 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Kadir Kasirga m.fl. (S), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen avstyrker motionens förslag om att befintliga screeningprogram inom elevhälsan och BVC ska kompletteras med barn och ungas psykiska hälsa. Förvaltningen vill framhålla att i skolorna i Stockholms stad arbetar elevhälsans medicinska del på ett strukturerat sätt med att genomföra regelbundna kontroller för att i ett tidigt stadium fånga barn och unga som mår psykiskt dåligt eller riskerar att drabbas av psykisk ohälsa.

Enligt skollagen ska elevhälsan främst vara förebyggande och hälsofrämjande, men genomför även åtgärdande arbete. Skolverket beskriver syftet med det förebyggande arbetet är att minska risken för ohälsa och hinder i lärandet.

Det är viktigt att det är en god samverkan inom elevhälsoteamet, men också mellan elevhälsoteamet och övrig personal på skolan som träffar eleverna i stor utsträckning som till exempel mentorer.

Förvaltningen har också flera etablerade samarbeten med Region Stockholm i syfte att både förebygga psykisk ohälsa hos barn och unga men även säkerställa att barn och unga med psykisk ohälsa får den hjälp och stöd de behöver från rätt instans.

Inom skolhälsovården i Stockholms stad genomförs screening av psykisk ohälsa genom att vårdnadshavare, inför skolläkarbesöken i förskoleklass, årskurs 4 samt i årskurs 8, får fylla i en blankett där frågor om bland annat psykisk hälsa tas upp.

I blanketten till vårdnadshavare inför skolläkarbesöket i förskoleklass samt årskurs 4 tas följande frågor upp: koncentration, sömn, oro/ängslan, trivsel i skolan/förskolan, kamratkontakter, förmåga att kontrollera känslor samt frågor om svårigheter med mat. I blanketten till vårdnadshavare inför skolläkarbesök i årskurs 8 tas följande frågor upp: koncentration, sömn, oro/ängslan samt mat.

Utöver detta har skolsköterskan återkommande hälsosamtal med eleverna och de får inför dessa samtal fylla i hälsoenkäter som ligger till grund för samtalen. I hälsoenkäten för åk 4-6 finns frågor som behandlar psykisk ohälsa och sömn, i hälsoenkäten för åk 7-9 samt hälsoenkät åk 1-3 i gymnasiet finns frågor om psykisk ohälsa, sömn, skolnärvaro, droger, alkohol o tobak.

Mind

Minds remissvar daterat den 17 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Mind har tagit del av förslaget om att införa screening av barn och ungas psykiska hälsa inom elevhälsan och BVC. Vi delar motionärens problembeskrivning om att psykisk hälsa idag ges alldeles för lite utrymme inom såväl BVC och elevhälsan, men även inom vården i övrigt. Barn och ungas psykiska välbefinnande får långtgående konsekvenser för andra skyddsfaktorer som påverkar resten av livet. Psykisk ohälsa i unga år ökar bland annat för sårbarheten att utveckla psykisk hälsa senare i livet och försämrar barn och ungas förutsättningar att klara skolan.

Genom att tidigt identifiera barn och unga i behov av stöd och vård kan vi nå stora besparingar vad avser såväl mänskligt lidande som ekonomiska resurser. Screening i samverkan med förskolan och genom elevhälsan har potential att mer systematiskt fånga upp barn och unga som mår dåligt eller som lever i utsatthet eller med våld och förtryck i hemmet.

Mind anser att förslaget som läggs fram är välgrundat i såväl evidens som i rådande behov hos målgruppen. Vi styrker att Stockholms stad bör gå vidare med förslaget och bistår vid behov gärna med vidare expertis på området.

Reservationer m.m.

Reservation anfördes av Kadir Kasirga m.fl. (S) enligt följande.

1. Att tillstyrka motionen.
2. Att därutöver anför följande

Vi vill inleda med att tacka för förvaltningens svar på vår motion. Frågan om den psykiska ohälsan i skolan har sällan varit mer aktuell än vad den är just nu. Under flera år har vi sett en mycket oroande trend där varje ny mätning visar på att den psykiska ohälsan hos elever i Stockholms stad blir allt sämre. Pandemin har med all sannolikhet förvärrat den här trenden och de som har drabbats hårdast av pandemins effekter är de elever som redan hade det svårt. Det visar på att vi behöver fundera över de åtgärder och arbetssätt som vi har idag inom skolan och vilka sätt vi kan stärka elevhälsans arbete.

Som vi lyfter i vår motion och som förvaltningen påpekar är det förebyggande arbetet oerhört viktigt för att stävja den psykiska ohälsan. Det kräver en god bemanning i elevhälsoteamen som möjliggör för kuratorerna och skolpsykologerna att förebygga problem och inte bara rycka ut när de redan uppstått. Att fånga upp elevers psykiska ohälsa i ett tidigt skede är mycket viktigt för att kunna sätta in insatser tidigt inom skolverksamheten men också i fall där det behövs involvera första linjens psykiatri i Region Stockholm. Där anser vi att det finns goda skäl att stärka arbetet med screening för psykisk ohälsa i skolan och att befintliga screeningprogram inom elevhälsan och BVC ska kompletteras med barn och ungas psykiska hälsa.